

Lapsen oikeuksien komitea
57. istunto
30.5.–17.6.2011

CRC/C/FIN/CO/4*
päivitetty versio 7.9.2011

Sopimusvaltioiden yleissopimuksen 44 artiklan mukaisesti antamien raporttien käsittely

Päätelmät: SUOMI

1. Komitea käsitteli Suomen neljännen määräaikaisraportin (CRC/C/FIN/4) 1628. ja 1629. istunnossaan (ks. CRC/C/SR1628 ja CRC/C/SR1629) 9. kesäkuuta 2011 ja hyväksyi 17. kesäkuuta 2011 pidetyssä 1639. istunnossaan seuraavat päätelmät.

I. Johdanto

2. Komitea kiittää neljännen määräaikaisraportin antamisesta ja kirjallisista vastauksista sen kysymysluetteloon (CRC/C/FIN/Q/4/Add.1) mutta pitää valitettavana, ettei sopimusvaltio ole vielä antanut lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin koskevan valinnaisen pöytäkirjan mukaista määräaikaisraporttiaan. Komitea pitää myönteisenä, että sopimusvaltion raporttiin sisällytettiin asianomaisten sidosryhmien, kuten eduskunnan oikeusasiamiehen, lapsiasiavaltuutetun ja kansalaisjärjestöjen näkemyksiä. Komitea arvostaa sitä avointa ja myönteistä keskustelua, jolla selvennettiin kuvaa lasten asemasta sopimusvaltiossa.

II. Sopimusvaltion seurantatoimet ja saavutukset

3. Komitea pitää myönteisenä useita raportointikaudella toteutettuja toimia, mukaan lukien lainsäädäntötoimet yleissopimuksen täytäntöön panemiseksi, kuten

- a) vuonna 2008 voimaan tullut lastensuojelulaki (2007/417) ja sen vuonna 2010 voimaan tulleet muutokset;
- b) vuonna 2007 voimaan tullut laki lapsipornografian levittämisen estotoimista (1068/2006);
- c) vuonna 2006 voimaan tullut nuorisolaki (2006/72) ja sen vuonna 2011 voimaan tulleet muutokset;
- d) vuonna 2011 säädetty laki lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta;
- e) vuonna 2010 säädetty terveydenhuoltolaki (1326/2010);
- f) vuonna 2010 säädetyt perusopetuslain muutokset;
- g) vuonna 2009 voimaan tullut valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (380/2009) ja sen vuonna 2011 säädetyt muutokset (338/2011);

4. Komitea pitää myönteisenä myös sitä, että sopimusvaltio on ratifioinut kansainvälisiä sopimuksia tai liittynyt niihin. Esimerkkejä näistä ovat

- a) vuonna 2010 voimaan saatettu Haagin yleissopimus no. 34 toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa,
  - b) vuonna 2008 ratifioitu vuoden 1961 valtiottomuuden poistamista koskeva Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus;
  - c) vuonna 2006 voimaan saatettu kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen lisäpöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta;
  - d) vuonna 2007 voimaan saatettu Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskeva yleissopimus.
5. Lisäksi komitea pitää myönteisenä erilaisten toimintapolitiikkojen ja ohjelmien hyväksymistä. Esimerkkejä näistä ovat
- a) kansallinen lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan vähentämisen toimintaohjelma 2010-2015;
  - b) lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007–2011;
  - c) sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE 2008-2011;
  - d) Suomen romanipoliittinen ohjelma 2009.

III. Pääasialliset huolenaiheet ja suositukset

A. Yleiset toimenpiteet sopimusmääräysten täytäntöön panemiseksi (yleissopimuksen 4 ja 42 artikla sekä 44 artiklan 6 kappale)

Komitean aiemmat suositukset

6. Komitea panee huolestuneena merkille, ettei sopimusvaltion kolmannen määräaikaisraportin (CRC/C/15/Add.272, 2005) käsittelyn perusteella esitettyjä eri huolenaiheita ja niiden johdosta annettuja suosituksia ole otettu riittävästi huomioon. Komitea huomauttaa, että nämä huolenaiheet ja suositukset toistetaan tämänkertaisissa päätelmissä.
7. **Komitea kehottaa sopimusvaltiota toteuttamaan kaikki tarvittavat toimet ottaakseen huomioon ne kolmatta määräaikaisraporttia koskevissa päätelmissä annetut suositukset, joita ei ole pantu riittävästi täytäntöön, mukaan lukien ne suositukset, jotka liittyvät etnisten vähemmistöjen lapsiin ja maahanmuuttajalapsiin kohdistuvaan syrjintään, lasten mielipiteiden kunnioittamiseen, turvapaikkaa hakevien lasten oikeuksiin, lasten siirtämiseen pois laitoshoidosta ja nuorison terveyteen.**

Lainsäädäntö

8. Komitea panee merkille sopimusvaltion lainsäädäntötoimet, joilla se on pyrkinyt vahvistamaan yleissopimuksen täytäntöönpanoon liittyvää perustuslaillista, oikeudellista ja normatiivista kehystä, mutta on huolestunut siitä, että sopimusvaltiolta puuttuu yhtenäistetty

lainsäädäntökehys, joka kattaa yleissopimuksen ja sen lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin tehdyn valinnaisen pöytäkirjan soveltamisalan kaikilta osin.

9. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio toteuttaa kaikki tarvittavat toimet varmistaakseen, että lainsäädäntö ja hallinnolliset määräykset vastaavat kaikilta osin yleissopimuksen ja sen lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin tehdyn valinnaisen pöytäkirjan periaatteita ja määräyksiä ja että sopimusvaltio harkitsee sellaisen yhtenäistetyn lainsäädännön laatimista, jossa säädetään kaikista yleissopimuksen mukaisista oikeuksista.

Koordinointi

10. Komitea panee merkille, että sosiaali- ja terveysministeriö vastaa lasten hyvinvoinnista, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämisestä ja lapsiperheiden toimeentuloturvasta. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että koska ministeriön vastuu rajoittuu vain tiettyihin lapsen oikeuksiin liittyviin alueisiin, se ei voi toimia riittävänä koordinoijana ja vastata yleisesti yleissopimuksen täytäntöönpanon koordinoimisesta kaikkien asianomaisten toimielinten ja laitosten välillä kansallisesti, alueellisesti ja kunnallisesti, ottaen huomioon lapsen oikeuksia koskevien ohjelmien ja toimintapolitiikkojen suuren määrän.

11. Komitea kehottaa sopimusvaltiota varmistamaan, että se toteuttaa toimet, joilla luodaan tehokas järjestelmä lapsen oikeuksia koskevien toimintapolitiikkojen koordinoimiseksi kaikkien asianomaisten toimielinten ja laitosten välillä kaikilla tasoilla. Näissä toimissa sopimusvaltiota kehoitetaan varmistamaan, että tälle järjestelmälle annetaan tarvittavat henkilöstö- ja taloudelliset sekä tekniset resurssit kattavien, johdonmukaisten ja yhdenmukaisten lapsen oikeuksia koskevien toimintapolitiikkojen täytäntöön panemiseksi kansallisesti, alueellisesti ja kunnallisesti.

Kansallinen toimintasuunnitelma

12. Komitea ilmaisee tyytyväisyytensä lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman sekä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman johdosta. Komitea pitää kuitenkin valitettavana sitä, ettei sopimusvaltio vielä ole hyväksynyt kattavaa oikeuksiin perustuvaa toimintapolitiikkaa ja yhdenmukaistettua suunnitelmaa yleissopimuksen täysimittaiseksi ja tehokkaaksi täytäntöön panemiseksi.

13. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio kehittää kattavan toimintapolitiikan ja toimintasuunnitelman yleissopimuksen täysimittaiseksi täytäntöön panemiseksi. Tällaista toimintapolitiikkaa ja toimintasuunnitelmaa laadittaessa olisi kiinnitettävä asianmukaista huomiota Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen vuoden 2002 lasten erityisistunnon ("A world fit for children") loppuasiakirjaan ja sen vuoden 2007 seuranta-asiakirjaan. Komitea suosittelee myös, että toimintasuunnitelmaan sisällytetään erityisiä määräaikaista ja mitattavia päämääriä ja tavoitteita, joiden avulla pystytään tehokkaasti varmistamaan, että kaikki lapset voivat nauttia kaikista oikeuksistaan, ja seuraamaan, miten tämä tavoite toteutuu. Toimintasuunnitelma olisi sidottava alakohdaisiin, kansallisiin ja kunnallisiin strategioihin ja talousarvioihin, jotta voidaan varmistaa suunnitelman täytäntöön panemiseksi tarvittavien henkilöstö- ja taloudellisten sekä teknisten resurssien asianmukainen jakaminen.

Riippumaton seuranta

14. Komitea panee merkille eduskunnan oikeusasiamiehen ja lapsiasiavaltuutetun välisen toimivallanjaon, jonka mukaan eduskunnan oikeusasiamies voi ottaa vastaan lapsen oikeuksien loukkauksia koskevia valituksia, myös lapsilta itseltään, kun taas lapsiasiavaltuutettu vastaa lapsipolitiikan seurannasta. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, etteivät lapset välttämättä ole tietoisia eduskunnan oikeusasiamiehen valitusmenettelystä tai ymmärrä, miten se toimii. Lisäksi komitea on huolestunut siitä, ettei lapsiasiavaltuutetun toimiston käyttöön ole myönnetty riittävästi resursseja.

14. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio lisää yleistä tietoisuutta ja erityisesti lasten tietoisuutta kansallisten järjestelmien mahdollistamista eri valitusmenettelyistä sekä tehostaa eduskunnan oikeusasiamiehen ja lapsiasiavaltuutetun välistä yhteistyötä. Muistuttaen yleiskommentistaan no. 2, joka koskee riippumattomien ihmisoikeusinstituutioiden tehtävää edistettäessä ja suojattaessa lapsen oikeuksia (CRC/GC/2002/2), komitea myös kehottaa sopimusvaltiota varmistamaan, että tälle kansalliselle järjestelmälle tarjotaan tarvittavat henkilöstö- ja taloudelliset sekä tekniset resurssit, joilla taataan sen riippumattomuus, tehokkuus ja saavutettavuus.

Resurssien myöntäminen

15. Komitea panee merkille, että kunnilla on laaja itsehallinto julkisten palvelujen järjestämisessä ja rahoittamisessa, ja on huolestunut siitä, että jotkin kunnat saattavat tämän vuoksi myöntää liian vähän resursseja lapsille ja nuorille tarkoitettujen palvelujen järjestämiseen, mikä johtaa alueellisiin ja paikallisiin eroihin lasten palvelujen resursoinnissa. Ottaen huomioon, että sopimusvaltiolla on yleissopimukseen perustuva velvollisuus toteuttaa lainkäyttövaltaansa kuuluvien lasten oikeudet, komitea pitää valitettavana kattavan kansallisen arvioinnin, dokumentoinnin ja valvonnan puuttumista sopimusvaltiosta, mikä johtaa kansallisen ohjausjärjestelmän heikkouteen.

16. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio

- a) tarjoaa kunnille riittävät resurssit erityisesti lapsen oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi, ottaen huomioon kunkin kunnan käytettävissä olevat resurssit;**
- b) järjestää erikseen kussakin kunnassa lasten tarpeisiin osoitettavien määrärahojen tehokkaan seurannan ja varmistaa määrärahojen asianmukaisen tason; ja**
- c) ottaa käyttöön lapsibudjetoinnin (talousarvion seurannan lapsen oikeuksien näkökulmasta), tarkoituksena seurata lasten tarpeisiin osoitettavien määrärahojen myöntämistä, sekä ottaa huomioon komitean suositukset, jotka se antoi vuonna 2007 pidetyn lasten tarpeisiin tarkoitettuja määrärahoja koskevan yleisen keskustelupäivän perusteella.**

Tietojen kokoaminen

17. Komitea on huolestunut siitä, ettei haavoittuvassa asemassa olevien lasten, kuten köyhien, vammaisten, vähemmistö- tai maahanmuuttajataustaisten ja sijaishuollossa olevien

lasten elinoloista ole käytettävissä riittävästi tietoja. Lisäksi komitea on huolestunut siitä, että lasten hyväksikäyttöä ja laiminlyöntiä sekä heihin kohdistuvaa väkivaltaa tai lapsille suunnattuja palveluja on tilastoitu vain niukasti.

18. Komitea kehottaa sopimusvaltiota vahvistamaan yleissopimuksen täytäntöönpanoa koskevaa tilastointijärjestelmää ja tilastollista analysointia sekä varmistamaan, että sopimusvaltiossa kootaan tietoja, joita käytetään laadittaessa toimintapolitiikkaa ja –ohjelmia, jotka koskevat köyhyyttä, väkivaltaa, vammaisia lapsia, vähemmistö- ja maahanmuuttajataustaisia lapsia sekä perheestään erossa olevia lapsia. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio vahvistaa edelleen valmiuksiaan koota ja analysoida järjestelmällisesti koko maan kattavia tietoja kaikista alle 18-vuotiaista henkilöistä yleissopimuksen koko soveltamisalalta muun muassa iän, sukupuolen ja etnisen taustan mukaan.

Tiedottaminen, valistus ja koulutus

19. Komitea pitää myönteisenä yleissopimusta koskevan tiedon jakamista ja sopimusta koskevan koulutuksen järjestämistä, jotka on otettu yhdeksi tavoitteeksi lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmassa. Komitea pitää myönteisenä myös yleissopimuksen 20-vuotisjuhlakampanjaa. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että suuri yleisö, mukaan lukien vanhemmat ja lasten parissa työskentelevät ammattihenkilöt, tuntee yleissopimusta vain heikosti.

20. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio tehostaa pyrkimyksiään vahvistaa yleistä tietoisuutta, myös lasten, vanhempien ja lasten parissa työskentelevien ammattihenkilöiden tietoisuutta, yleissopimuksesta sekä siihen ja muihin asiaa koskeviin kansainvälisiin asiakirjoihin perustuvasta kansallisesta lainsäädännöstä. Lisäksi komitea suosittelee, että sopimusvaltio tehostaa asianmukaista ja järjestelmällistä koulutusta, jota annetaan kaikille lasten puolesta ja lasten parissa työskenteleville ammattiryhmille, erityisesti lainvalvontaviranomaisille, opettajille, terveydenhuoltoalan ammattilaisille, sosiaalityöntekijöille ja sijaishuollon eri muotojen henkilöstölle.

Kansainvälinen yhteistyö

21. Komitea panee merkille, että vuonna 2010 sopimusvaltio käytti 0,56 % bruttokansantulostaan kansainväliseen apuun ja että se on sitoutunut saavuttamaan kansainvälisesti sovitun tavoitteen eli 0,7 % BKTL:sta vuoteen 2015 mennessä. Komitea kehottaa sopimusvaltiota toteuttamaan ja mahdollisuuksien mukaan ylittämään kansainvälisesti sovitun tavoitteen eli 0,7 % BKTL:sta vuoteen 2015 mennessä. Lisäksi se kehottaa sopimusvaltiota varmistamaan, että lapsen oikeuksien toteutuminen asetetaan kärkitavoitteeksi kehitysmaiden kanssa tehtävissä kansainvälistä yhteistyötä koskevissa sopimuksissa. Tässä yhteydessä komitea ehdottaa, että sopimusvaltio ottaa huomioon lapsen oikeuksien komitean kyseistä avunsaajamaata koskevat päätelmät.

Lapsen oikeudet ja elinkeinoelämä

22. Komitea pitää valitettavana, ettei yrityksiä, joilla on kotipaikka Suomessa, ole kielletty käyttämästä lapsityövoimaa välittömästi eikä välillisesti, eikä lapsityövoimalla tuotettujen

tuotteiden maahantuontia ja myyntiä ole rajoitettu. Komitea on lisäksi huolestunut siitä, ettei lainsäädännöllä ole rajoitettu lasten ravitsemukseen kielteisesti vaikuttavan ja heidän liikalihavuuttaan ja muita kielteisiä terveysvaikutuksia edistävän epäterveellisen ruoan markkinointia.

23. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio luo järjestelmän, jolla kielletään lapsityövoiman käyttö liiketoimintaa ulkomailla harjoittavilta suomalaisyrityksiltä ja monikansallisilta yrityksiltä, joiden päätoimipaikka on Suomessa, luomalla niiden toimitusketjujen tehokas valvontajärjestelmä. Lisäksi komitea suosittelee, että sopimusvaltio rajoittaa lasten terveyttä haittaavan epäterveellisen ruoan markkinointia. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio hyväksyy ja panee täytäntöön määräyksiä, joilla varmistetaan, että elinkeinoelämä noudattaa kansainvälisiä ja kansallisia normeja yritysten sosiaalisesta vastuusta erityisesti lapsen oikeuksien osalta noudattaen muun muassa YK:n elinkeinoelämää ja ihmisoikeuksia koskevaa kehystä (*UN Business and Human Rights Framework*), jonka ihmisoikeusneuvosto hyväksyi yksimielisesti vuonna 2008 ja jossa määritellään pääpiirteittäin valtioiden velvollisuudesta suojata yritysten tekemiltä ihmisoikeuksien loukkauksilta, yritysten velvollisuudesta kunnioittaa ihmisoikeuksia sekä nykyistä tehokkaammasta oikeussuojakeinojen saavutettavuudesta loukkausten tapahduttua.

B. Yleiset periaatteet (yleissopimuksen 2, 3, 6 ja 12 artikla)

Syrjinnän kieltö

24. Komitea panee merkille sopimusvaltion pyrkimykset uudistaa yhdenvertaisuuslakia laajentamalla sen soveltamisalaa sekä sopimusvaltion suunnitelmat perustaa yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että vammaisia lapsia, maahanmuuttaja- ja pakolaislapsia sekä etnisiin vähemmistöihin kuuluvia lapsia, kuten romaneja, syrjitään. Komitea on huolestunut myös romaniväestön sosiaalisesta syrjäytymisestä ja rakenteellisesta syrjinnästä, joka lisää päihteiden käyttöä ja mielenterveysongelmia ja heikentää romanilasten elintaso.

25. Komitea kehottaa sopimusvaltiota tehostamaan pyrkimyksiään torjua kaikkia syrjinnän muotoja, mukaan lukien vammaisiin lapsiin, maahanmuuttaja- ja pakolaislapsiin sekä etnisiin vähemmistöihin kuuluviin lapsiin kohdistuva syrjintä. Lisäksi komitea suosittelee, että sopimusvaltio asettaa julkisissa ohjelmissaan keskeiselle sijalle syrjinnän estämisen ja poistamisen muun muassa joukkoviestinten ja koulutusjärjestelmän avulla. Sopimusvaltion olisi erityisesti kansallisen romanipoliittisen ohjelman mukaisesti tehostettava toimia, joilla torjutaan romanien etnistä syrjintää ja sosiaalista syrjäytymistä, sekä varmistettava kaikille romanilapsille riittävä elintaso. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio antaa seuraavassa määräaikaisraportissaan tietoja niistä lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen kannalta merkittävistä toimista ja ohjelmista, jotka sopimusvaltio on toteuttanut noudattaakseen vuoden 2001 rasismia, rotusyrjintää, muukalaisvihaa ja niihin liittyvää suvaitsemattomuutta käsittelevän maailmankokouksen hyväksymää julistusta ja toimintasuunnitelmaa sekä vuoden 2009 Durbanin tarkistuskokouksen loppuasiakirjaa.

Lapsen edun periaate

26. Komitea pitää myönteisenä tietoja siitä, että lastensuojelulakiin (2007) sisältyy periaate lapsen edun huomioon ottamisesta arvioitaessa hänen tarvettaan lastensuojelutoimiin. Komitea pitää kuitenkin valitettavana, ettei sopimusvaltion muussa lainsäädännössä viitata kattavasti lapsen etuun ja ettei periaatetta riittävästi ymmärretä tai oteta huomioon lapsia koskevassa päätöksenteossa.

27. Komitea kehottaa sopimusvaltiota tehostamaan pyrkimyksiään varmistaa, että lapsen edun periaate otetaan asianmukaisesti huomioon kaikissa lainsäädäntö-, hallinto- ja oikeudenkäyntimenettelyissä sekä kaikissa lapsia koskevissa ja lapsiin vaikuttavissa toimintapolitiikoissa, ohjelmissa ja hankkeissa ja että sitä sovelletaan niissä johdonmukaisesti. Myös kaikkien tuomioistuinten ja hallintoviranomaisten tulisi perustaa tuomioidensa ja päätöstensä oikeudelliset perustelut tähän periaatteeseen.

Lapsen mielipiteiden huomioon ottaminen

28. Komitea pitää myönteisenä sitä, että sopimusvaltio osallistuu kokeilumaana lasten ja nuorten osallistumista koskevaan Euroopan neuvoston politiikka-arviointiin. Komitea pitää myönteisenä myös lastensuojelulailla säädettyä lapsen oikeutta tulla kuulluksi iästään riippumatta. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että hallintomenettelylain mukaan ainoastaan 15 vuotta täyttäneillä lapsilla on oikeus tulla kuulluiksi henkilökohtaisesti heitä koskevissa asioissa, ettei alle 12-vuotiaita lapsia ulkomaalaislain mukaan yleensä näytetä kuultavan lainkaan ja ettei lapsia kuulla riittävästi huostaanottoasioissa. Komitea on huolestunut myös siitä, ettei vammaisten lasten oikeus tulla kuulluiksi toteudu asianmukaisesti. Lisäksi komitea on huolestunut siitä, ettei vaihtoehtoisia keinoja kuulla 12 vuotta täyttäneitä lapsia oikeussalin ulkopuolella käytetä riittävästi ja että heidät saatetaan pakottaa osallistumaan suulliseen käsittelyyn.

29. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio poistaa ikäraajat kansallisesta lainsäädännöstään ja varmistaa, että kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia kuullaan asianmukaisesti, heidän kehitystasonsa huomioon ottaen, heitä koskevissa oikeudenkäynti- ja hallintomenettelyissä, myös huostaanottotapauksissa. Lapsia olisi kuultava lapsiystävällisesti, ottaen huomioon lapsen edun periaate. Lasten, myös vammaisten lasten, mielipiteille olisi annettava asianmukainen paino lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Tähän voi sisältyä muun muassa lapsen kuuleminen luottamuksellisesti avoimen oikeussalin sijaan sekä video-/äänitallennuslaitteiden käyttö. Tältä osin komitea kiinnittää sopimusvaltion huomiota yleiskommenttiinsa no. 12 (CRC/C/GC/12), joka koskee lapsen oikeutta tulla kuulluksi.

C. Perheympäristö ja sijaishuolto (yleissopimuksen 5 artikla, 18 artiklan 1 ja 2 kappale, 9-11 artikla, 19-21 artikla, 25 artikla, 27 artiklan 4 kappale ja 39 artikla)

Perheympäristö

30. Komitea on huolestunut päihdeongelmaisten vanhempien kanssa asuvien lasten suuresta määrästä ja siitä, etteivät lasten parissa työskentelevät ammattilaiset kiinnitä tarpeeksi huomiota etenkin näihin lapsiin ja että kyseisiltä ammattilaisilta usein puuttuu käytännön tietoa näiden lasten tilanteen käsittelemiseksi. Lisäksi komitea toistaa olevansa huolestunut pitkittyneistä huoltajuusriidoista (CRC/C/15/Add.272, 26 kappale).

31. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio

a) lisää resurssejaan ja tehostaa sosiaalihuollon palveluja, joilla annetaan perheneuvontaa ja vanhempainkasvatusta, sekä kouluttaa kaikkia lasten parissa työskenteleviä ammattilaisia, myös sosiaalityöntekijöitä ja terveydenhuollon ammattilaisia;

b) vahvistaa ennalta ehkäiseviä palveluja sekä varhaista tukea ja puuttumista, erityisesti päihdeongelmaisten perheiden osalta; sekä

c) lisää perheneuvontapalveluja eroa suunnitteleville vanhemmille ja varmistaa, että lasten huoltajuusriidat ratkaistaan asianmukaisessa ajassa ottaen huomioon lapsen etu.

Perheestään erossa olevat lapset

32. Komitea pitää myönteisenä sitä, että lastensuojelulaissa on täsmennetty säännöksiä muun muassa lapsen huostaanotosta ja kiireellisestä sijoituksesta sekä säädetty, että sijaishuolto on järjestettävä ensisijaisesti pienissä ja perheenomaisissa yksiköissä. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että käytännössä laitoksiin sijoitettujen lasten määrä, toistuvat sijoitukset mukaan lukien, kasvaa, että sijoittaminen sijaisperhehoitoon on riittämätöntä ja ettei sopimusvaltiossa ole yhtenäisiä kansallisia standardeja sijaishuoltoon sijoittamisen kriteereistä, hoidon suunnittelusta ja sijoituspäätösten säännöllisestä uudelleenarvioinnista ja ettei sijoituspaikkoja valvota ja seurata riittävästi. Lisäksi komitea on huolestunut siitä, ettei ilman vanhempien hoitoa jääneille, kuten laitoksiin sijoitetuille, lapsille ole käytettävissä tehokkaita valitusmenettelyjä. Komitea on myös huolestunut siitä, etteivät laitoksiin sijoitetut lapset aina pääse osallistumaan yleisopetukseen eivätkä aina saa tarvittavia mielenterveyspalveluja. Lisäksi komitea on huolestunut siitä, ettei biologisia perheitä, joiden lapset ovat sijaishuollossa, tueta perheen jälleenyhdistämiseksi

33. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio

a) tehostaa pyrkimyksiään varmistaa, että sijaishuoltoa tarvitsevat lapset sijoitetaan laitosten sijasta perheenomaiseen hoitoon ja sijaisperhehoitoon, sekä toteuttaa toimet, joiden avulla vältetään lasten toistuvia huostaanottoja, muun muassa lisäämällä sijaisperhehoidon resursseja ja sijaisvanhempien tukemista;

b) järjestää koulutusta kaikille ammattilaisille, jotka työskentelevät sijaishuollossa lasten parissa, mukaan lukien sijaisvanhemmat ja valvontaviranomaiset;

c) hyväksyy yhtenäiset lasten sijoittamisen arviointia ja heidän sijaishuoltoon sijoittamistaan koskevat kansalliset normit, samoin kuin hoitosuunnitelmaa ja säännöllistä sijoituspäätösten uudelleenarviointia koskevat normit sekä varmistaa sijaiskoteihin tai laitoksiin sijoitettujen lasten tilanteen asianmukaisen valvonnan ja seurannan;

d) toteuttaa tarvittavat toimet, joilla varmistetaan, että ilman vanhempien hoitoa jääneille lapsille taataan tehokkaat, yleisesti tunnetut, riippumattomat ja puolueettomat valitusjärjestelmät;

e) varmistaa, että laitoksiin sijoitetut lapset pääsevät yleisopetukseen ja saavat tarvittaessa mielenterveyspalveluja; sekä

f) tukee biologisia perheitä perheiden jälleenyhdistämisessä, jotta näiden sijaishuollossa olevat lapset voivat mahdollisuuksien mukaan myöhemmin liittyä uudelleen biologisiin perheisiinsä.

Komitea suosittelee, että sopimusvaltio ottaa huomioon ne lasten sijaishuoltoa koskevat ohjeet (*Guidelines for the Alternative Care of Children*), jotka on liitetty 20. joulukuuta 2009 annettuun Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen päätöslauselmaan 64/142.

Ruumiillinen kuritus

34. Komitea pitää myönteisenä kansallista lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan vähentämisen toimintaohjelmaa 2010-2015. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että ruumiillista kuritusta vieläkin suvaitaan ja käytetään erityisesti kodeissa.

35. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio varmistaa ruumiillisen kurituksen kieltävän lainsäädännön täysimittaisen täytäntöönpanon kaikissa olosuhteissa, muun muassa antamalla järjestelmällisesti valistusta aikuisille ja lapsille, edistämällä asianmukaisia myönteisiä, väkivallattomia kurinpidon muotoja ja kiinnittämällä jatkuvalla seurannalla huomiota etenkin erityistä tukea tarvitseviin lasten vanhempiin sekä vanhempiin, joilla on ongelmia lastenkasvatuskäytännöissään.

Lasten hyväksikäyttö ja laiminlyöminen

36. Komitea pitää valitettavana, ettei sopimusvaltio ole antanut tietoja lasten hyväksikäyttöön ja laiminlyöntiin liittyvistä tapauksista eikä näitä asioita koskevasta hallituksen politiikasta.

37. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio selvittää lasten hyväksikäytön ja laiminlyönnin eri muotojen esiintymistä ja yleisyyttä sekä valtion politiikkaa näiden ilmiöiden estämiseksi ottaen huomioon komitean yleiskommentin no. 13 (2011), joka koskee lapsen oikeutta elää vapaana kaikista väkivallan muodoista (CRC/C/GC/13), ja että sopimusvaltio antaa tarkempia tietoja näistä asioista seuraavassa määräaikaissäraportissaan.

Yhdistyneiden kansakuntien lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevan selvityksen seuranta

38. Komitea kehottaa sopimusvaltiota

a) asettamaan ensisijaiseksi tavoitteeksi kaikkien lapsiin kohdistuvan väkivallan muotojen poistamisen, myös varmistamalla Yhdistyneiden kansakuntien lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevan selvityksen sisältämien suositusten täytäntöönpano, kiinnittäen erityistä huomiota sukupuoleen;

b) antamaan seuraavassa määräaikaissäraportissaan tietoja siitä, miten sopimusvaltio on pannut täytäntöön selvityksen sisältämät suositukset, erityisesti ne suositukset, joita lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa käsittelevä YK:n pääsihteerin erityisedustaja on korostanut, eli

i. kattavan kansallisen strategian luominen kaikkien lapsiin kohdistuvan väkivallan muotojen estämiseksi ja käsittelemiseksi;

ii. kaikkien lapsiin kohdistuvan väkivallan muotojen yksiselitteinen kieltäminen kaikissa olosuhteissa kansallisella lainsäädännöllä; ja

iii. kansallisen tietojen keruun, analysoinnin ja levittämisen järjestelmän vahvistaminen sekä lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevan tutkimusagendan käynnistäminen.

c) toimimaan yhteistyössä lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa käsittelevän YK:n pääsihteerin erityisedustajan, UNICEFin, ihmisoikeuskomissaarin toimiston (OHCHR) ja Maailman terveysjärjestön (WHO) sekä muiden asianomaisten toimijoiden, kuten ILO:n, UNESCO:n, UNHCR:n, UNODC:n ja kansalaisjärjestöjen kanssa ja pyytämään näiltä teknistä apua.

D. Perusterveydenhuolto ja sosiaaliturva (yleissopimuksen 6 artikla, 18 artiklan 3 kappale, 23, 24 ja 26 artikla sekä 27 artiklan 1-3 kappale)

Vammaiset lapset

39. Komitea pitää myönteisenä vuonna 2009 voimaan tulleita vammaispalvelulain muutoksia, joilla korostetaan vammaisten henkilöiden yksilöllisiin tarpeisiin perustuvaa apua, sekä vammaispoliittista ohjelmaa 2010-2015. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, ettei joissakin kunnissa ole tarjolla riittävästi terveydenhuoltopalveluja vammaisille lapsille ja ettei sopimusvaltio ole sitoutunut järjestämään määrärahoja tällaisiin palveluihin. Komitea on huolestunut myös siitä, että vammaisten lasten liikkumista rajoittavat fyysisen ympäristön ja julkisen liikenteen esteet, mikä paljolti eristää vammaisia oppilaita muusta yhteiskunnasta. Lisäksi komitea on huolestunut siitä, ettei opettajia kouluteta riittävästi työskentelemään vammaisten lasten kanssa ja etteivät vammaisten lasten perheet saa riittävästi, hyvälaatuista ja ajantasaista tukea tai opetuksen ohjausta lastensa kuntouttamisen tueksi.

40. Yleissopimuksen 23 artiklan sekä vammaisten lasten oikeuksia koskevan komitean yleiskommentin no. 9 (2006) (CRC/C/GC/9) perusteella komitea suosittelee, että sopimusvaltio

a) luo kokonaisvaltaisen oikeudellisen ja poliittisen kehyksen, jolla taataan vammaisten lasten yhdenvertainen oikeus saada hyvälaatuisia terveydenhuoltopalveluja, päästä julkisiin rakennuksiin ja joukkoliikennevälineisiin sekä osallistua yleisopetukseen;

b) varmistaa vammaisille lapsille riittävän määrän henkilökohtaisia avustajia sekä tulkkaus- ja kuljetuspalveluja;

c) parantaa opettajien valmiuksia opettaa vammaisia lapsia ja lapsia, joilla on erityistarpeita;

d) tukee vammaisten lasten perheitä antamalla heille opetuksen ohjausta; ja

e) nopeuttaa vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen ratifiointiprosessia.

Terveys ja terveydenhuoltopalvelut

41. Komitea pitää myönteisenä vuonna 2010 säädettyä terveydenhuoltolakia, jolla säädetään lasten ja nuorten terveystarkastuksista ja terveystarkastuksesta. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, ettei kouluissa ole vakituista terveydenhuoltohenkilöstöä, mukaan lukien lapsille psykologista neuvontaa antavaa henkilöstöä. Komitea on huolestunut myös siitä, että

päihdeongelmaisten raskaana olevien naisten on vaikeaa saada lääketieteellistä hoitoa eikä sopimusvaltio kiinnitä riittävästi huomiota päihdeongelmaisten äitien lasten kehitykseen.

42. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio säätää vakituisen terveydenhuoltohenkilöstön sijoittamisesta kouluihin, mukaan lukien lapsille psykologista neuvontaa antavat psykologit. Lisäksi komitea suosittelee, että sopimusvaltio varmistaa, että päihdeongelmaiset raskaana olevat naiset saavat oikea-aikaista ja hyvälaatuista lääketieteellistä apua ja hoitoa ja että heidän lapsilleen järjestetään apua ja tukea.

Mielenterveys

43. Komitea on huolestunut masennuksen ja itsemurhien suuresta esiintyvyydestä, mukaan lukien viime vuosien kaksi kouluampumistapausta. Se on huolestunut myös lasten mielenterveyspalvelujen riittämättömyydestä. Lisäksi komitea on huolestunut siitä, että lapsille, joilla on diagnosoitu aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö (ADHD) tai tarkkaavuushäiriö (ADD), määrätään aiempaa enemmän psykostimulantteja.

44. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio

a) vahvistaa lapsille tarkoitettuja mielenterveyspalveluja ja takaa pääsyn tarvittaviin tutkimuksiin ja hoitoihin sekä tehostaa toimia itsemurhien estämiseksi;

b) seuraa psykostimulanttien määräämistä lapsille ja ryhtyy toimiin, jotta lapsille, joilla on diagnosoitu aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö (ADHD) tai tarkkaavuushäiriö (ADD), sekä heidän vanhemmilleen ja opettajilleen kohdennetaan nykyistä enemmän psykologiaa sekä koulutus- ja sosiaalihuollon toimia ja hoitoa; ja

c) harkitsee tietojen kokoamista ja analysoimista eriteltyinä päihteen ja käyttäjän iän mukaan pystyäkseen seuraamaan lasten mahdollista psykostimulanttien väärinkäyttöä.

Imetys

45. Komitea pitää myönteisenä vuonna 2009 julkistettua Suomen kansallista imetyksen edistämisen toimintaohjelmaa ja sitä, että kansallinen imetyksen edistämisen asiantuntijaryhmä seuraa ohjelman täytäntöönpanoa. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että sopimusvaltiossa lapsia imetetään vain vähän. Se on huolestunut myös siitä, että suurin osa imetystä koskevasta tiedosta on saatavissa ainoastaan Internetistä ja etteivät äidit saa tietoa muilla keinoin ja ettei imetyksen merkityksestä olla riittävän tietoisia eikä anneta riittävästi koulutusta.

46. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio tehostaa pyrkimyksiään edistää imetystä tarjoamalla materiaalia, järjestämällä koulutusta ja lisäämällä väestön tietoja imetyksen merkityksestä ja keinoruokinnan riskeistä.

Nuorten terveys

47. Komitea pitää myönteisenä kansallista seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelmaa 2007-2011 sekä Lapset, nuoret ja perheet -osaston perustamista Terveiden ja hyvinvoinnin laitokseen vuonna 2007. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että nuoret käyttävät runsaasti alkoholia ja tupakoivat runsaasti.

48. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio tehostaa toimiaan nuorten alkoholin ja muiden päihteiden käytön sekä tupakoinnin vähentämiseksi valistamalla alkoholin ja tupakan haitallisista vaikutuksista ja käyttämällä joukkoviestimiä varmistamaan osaltaan terveiden elämäntapojen ja kulutustottumusten edistämisen lasten ja nuorten keskuudessa.

Elintaso

49. Komitea pitää myönteisenä sitä, että lakia lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta muutettiin vuonna 2010 korottamalla kotihoidon tuen määrää, laajentamalla lain soveltamisala yrittäjiin sekä pidentämällä isyysvapaan kesto. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että köyhien lasten ja lapsiperheiden, erityisesti alle 3-vuotiaiden lasten, määrä on yli kaksinkertaistunut viimeisen kymmenen vuoden kuluessa ja että lapsilisät ja vanhempien etuudet ovat tosiasiallisesti vähentyneet määrällisesti.

50. Komitea kehottaa sopimusvaltiota tehostamaan pyrkimyksiään tukea vähäosaisia perheitä, myös nuorten perheiden lapsia, yksinhuoltajia ja monilapsisia perheitä sekä takaamaan kaikille lapsille oikeuden riittävään elintasoon. Lisäksi komitea suosittelee, että sopimusvaltio toteuttaa tarvittavat toimet lasten köyhyyttä koskevien tietojen kokoamiseksi ja analysoimiseksi laajamittaisesti, jotta ongelmaan voidaan puuttua tehokkaasti.

E. Koulutus, vapaa-ajan toiminta ja kulttuuritoiminta (yleissopimuksen 28, 29 ja 31 artikla)

Koulutus, mukaan lukien ammatillinen koulutus ja ohjaus

51. Komitea on huolestunut niistä ongelmista, joita haavoittuvassa tilanteessa olevat lapsiryhmät, kuten romanilapset, kohtaavat koulutusjärjestelmässä. Nämä ongelmat näkyvät esimerkiksi koulupoissaolojen suurena määränä, heikkoina oppimistuloksina, erityisopetukseen osallistuvien lasten suurena määränä ja koulupudokkaiden suurena määränä.

52. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio

a) lisää opettajien tietoutta eri kulttuureista ja lasten kokemista ongelmista sekä palkkaa kouluihin nykyistä enemmän romanitaustaisia ammattilaisia muun muassa avustajiksi lapsille, joilla on erityistarpeita tukeakseen paremmin lapsia ja heidän perheitään,

b) sisällyttää vähemmistöjen oikeudet opettajien koulutukseen ja koulujen opetussuunnitelmiin;

c) kannustaa nykyistä useampia vanhempia, joiden lapset eivät ole päivähoitossa, ilmoittamaan lapsensa varhaiskasvatusohjelmiin, jotta heidän suomen kielen taitonsa ja sosiaaliset taitonsa kehittyisivät ja heidän kouluun siirtymisensä helpottuisi ja jotta epäonnistuminen koulunkäynnissä ja koulupudokkuus estettäisiin.

53. Komitea pitää myönteisenä lasten koulukiusaamisen estämishankkeen käynnistämistä mutta on huolestunut raporteista, joiden mukaan tyttöihin kohdistuvaa seksuaalista ja sukupuoleen perustuvaa häirintää sekä kiusaamista esiintyy laajalti, myös Internetissä ja matkapuhelinten välityksellä. Komitea pitää myönteisenä vuonna 2010 säädettyjä perusopetuslain muutoksia, joilla tehostettiin tukiopetusta ja erityistä tukea opetuksessa, mutta on huolestunut siitä, että huolimatta sopimusvaltion lasten erinomaisista koulusaavutuksista monien lasten kouluviihtyvyys on huono.

54. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio

a) tehostaa toimiaan kaikkien kiusaamisen ja ahdistelun muotojen torjumiseksi muun muassa parantamalla opettajien ja muiden kouluissa työskentelevien sekä oppilaiden

valmiuksia hyväksyä moninaisuutta kouluissa ja parantaa heidän konfliktinratkaisutaitojaan;

b) kiinnittää nykyistä enemmän huomiota lasten hyvinvointiin kouluissa, myös lasten oikeuteen saada mielipiteensä huomioon otetuiksi, ja selvittää syitä lasten huonoon kouluviihtyvyyteen; ja

c) ottaa huomioon komitean yleiskommentin no. 1 (2001), joka koskee koulutuksen tavoitteita edellä mainittujen suositusten täytäntöönpanossa.

Varhaiskasvatus

55. Komitea on huolestunut varhaiskasvatuksen puutteista, kuten ammattilaisten riittämättömyydestä, henkilöstön ja lasten määrän välisestä epäsuhdasta ja raportoidusta päivähoidon ja esiopetuksen laadun heikkoudesta, joka johtuu vähimmäisnormien puuttumisesta. Komitea pitää myönteisenä peruskoulun ensimmäistä ja toista luokkaa käyvien koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa, mutta se on huolestunut siitä, ettei kuntia velvoiteta järjestämään tällaista toimintaa, mikä vaikeuttaa vanhempien työelämän ja perhe-elämän yhteensovittamista.

56. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio valmistelee uuden varhaiskasvatusta koskevan yleislain, johon kootaan kaikki varhaislapsuutta koskevat säännökset ja jossa vahvistetaan lapsen oikeuksien näkökulmaa ottaen huomioon komitean yleiskommentti no. 7 (2005), joka koskee lapsen oikeuksien toteuttamista varhaislapsuudessa (CRC/C/GC/7/Rev.1), ja noudattaen 17.2.2011 annettua Euroopan komission tiedonantoa ("Komission tiedonanto: Varhaiskasvatuksella parhaat mahdolliset lähtökohdat lasten tulevaisuudelle" KOM (2011 66)). Komitea suosittelee lisäksi, että varhaiskasvatusohjelmien kattavuutta ja laatua parannetaan muun muassa lisäämällä hoitohenkilöstön määrää ja korjaamalla henkilöstön ja lasten määrän välistä epäsuhdetta siten, että ryhmien kokoja rajoitetaan ja hoitosuhteiden jatkuvuus turvataan nykyistä paremmin.

F. Erityiset suojelutoimet (yleissopimuksen 22, 30, 38, 39 ja 40 artikla, 37 artiklan b-d kohta sekä 32-36 artikla)

Seksuaalinen hyväksikäyttö

57. Komitea pitää myönteisenä, että sopimusvaltio on vuonna 2011 säätänyt lain, jolla saatetaan voimaan Euroopan neuvoston yleissopimus lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan, sekä vuonna 2007 lain lapsipornografian levittämisen estotoimista. Komitea pitää kuitenkin valitettavana, ettei digitaalisessa mediassa (Internetissä), tapahtuvan seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen ahdistelun esiintyvyyttä ole selvitetty. Se pitää valitettavana myös sitä, että lapsikaupasta ja lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta tehdyn valinnaisen pöytäkirjan ratifioimisprosessi on edennyt hitaasti.

58. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio selvittää digitaalisessa mediassa, erityisesti Internetissä, tapahtuvan seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen ahdistelun esiintyvyyttä ja vahvistaa keinoja selvittää rikoksia ja rankaista rikoksentekejiä sekä vahvistaa tarvittavat oikeudelliset, hallinnolliset ja poliittiset toimet digitaalisessa mediassa

esiintyvän väkivallan torjumiseksi. Lisäksi komitea suosittelee, että sopimusvaltio myöntää riittävät resurssit erityisesti Internetissä tapahtuvan lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjumiseksi ja parantaa hallituksen toimia ja koordinoitua tällä alalla sekä varmistaa, että ohjelmat ja toimintapolitiikat, joilla ehkäistään lasten seksuaalista hyväksikäyttöä ja tuetaan hyväksikäytön uhrien toipumista ja paluuta jokapäiväiseen elämään vastaavat Tukholmassa, Yokohamassa ja Rio de Janeirossa vuosina 1996, 2001 ja 2008 pidettyjen kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuvaa lasten seksuaalista hyväksikäyttöä käsitelleiden maailmankokousten loppuasiakirjoja. Komitea kehottaa sopimusvaltiota jouduttamaan lapsikaupasta ja lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta tehdyn valinnaisen pöytäkirjan ratifiointia.

Turvapaikanhakija- ja pakolaislapset

59. Komitea panee merkille vuoden 2006 maahanmuuttopoliittisen ohjelman, jossa lapsen etu otetaan huomioon turvapaikka- ja pakolaispolitiikassa, sekä vuonna 2010 säädetyt ulkomaalaislain muutokset, joilla säädetään ilman huoltajaa maahan saapuneiden lasten perheiden yhdistämisestä ja saatetaan oikeuslääketieteellinen tutkimus iän selvittämiseksi lailla säänneltäväksi. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että turvapaikkaa sopimusvaltiosta hakevia lapsia otetaan säilöön. Lisäksi komitea on huolestunut siitä, että 16 vuotta täyttäneitä turvapaikanhakijoita majoitetaan vastaanottokeskusten aikuisyksiköihin ja että ilman huoltajaa maahan saapuneille alaikäisille turvapaikanhakijoille tarjottavat mielenterveyspalvelut sekä terapia- ja psykiatriapalvelut ovat riittämättömät.

60. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio

a) yleiskommentin no. 6 (2005) perusteella ollessaan epävarma turvapaikanhakijan iästä luottaa hänen ilmoitukseensa ja kohtelee häntä lapsena sekä säätää turvapaikanhakijoiden mahdollisuudesta hakea muutosta iänmääritystutkimuksen tulokseen;

b) välttää majoittamasta 16 vuotta täyttäneitä turvapaikanhakijoita vastaanottokeskusten aikuisyksiköihin ja järjestää riittävät mielenterveyspalvelut sekä terapia- ja psykiatriapalvelut ilman huoltajaa maahan saapuneille alaikäisille turvapaikanhakijoille;

c) varmistaa, että turvapaikanhakijalapsia otetaan säilöön vasta viimesijaisena toimenpiteenä, mahdollisimman lyhyeksi ajaksi, kun muut vaihtoehtoiset toimet eivät ole mahdollisia.

Palveleva puhelin ja Internet

61. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio varmistaa pysyvän ja riittävän rahoituksen lapsille tarkoitetuille palveleville puhelinlinjoille ja Internetissä toimiville tukipalvelulinjoille sekä ottaa käyttöön kadonneita lapsia koskevan vihjepuhelimen numerossa 116 000, kuten EU:n tiedonannossa lapsen oikeuksista kehoitetaan. Lisäksi komitea suosittelee, että sopimusvaltio tunnustaa lapsille tarkoitettua palvelevaa puhelinlinjan ja Internetin lastensuojelun perusvälineeksi sekä välineeksi, jolla estetään ja selvitetään lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa.

Alkuperäiskansoihin ja vähemmistöihin kuuluvat lapset

62. Komitea on huolestunut siitä, että romani- ja saamelaisvähemmistöihin kuuluvat lapset eivät saa romanin ja saamen kielillä terveydenhuoltopalveluja, mielenterveyspalvelut mukaan lukien, eivätkä terapiaa ja psykiatrista hoitoa. Komitea on huolestunut myös siitä, että romanin- ja saamenkielisten koulutuspalvelujen ja virkistystoimintojen taso on riittämätön ja että tällaiset saamenkieliset palvelut ja toiminnat rajoittuvat saamelaisten pääasiallisille asuinalueille.

63. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio

a) seuraa ja arvioi romani- ja saamelaislasten oikeuksien huomioon ottamista kansallisissa suunnitelmissa ja ohjelmissa;

b) varmistaa, että romani- ja saamelaislapsilla, myös saamelaisalueen ulkopuolella asuvilla saamelaislapsilla, on oikeus kulttuuritekijät huomioiviin koulutus- ja terveydenhuoltopalveluihin omalla kielellään;

c) tiivistää yhteistyötään Ruotsin ja Norjan hallitusten kanssa muun muassa asioissa, jotka koskevat koulujen opetussuunnitelmia, opettajien koulutusta, opettajien oppimateriaalin sekä mediasisällön tuottamista saamelaislapsia varten;

d) ottaa huomioon komitean yleiskommentin no. 11 (2009) alkuperäiskansojen lapsista ja heidän yleissopimuksen mukaisista oikeuksistaan (CRC/C/GC/11); ja

e) ratifioi ILO:n yleissopimuksen no. 169 itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoista.

G. Kansainvälisten ihmisoikeusasiakirjojen ratifiointi

64. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio, vahvistaakseen edelleen lasten oikeuksien toteutumista, ratifioi ne keskeiset Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeussopimukset, joiden sopimuspuolena se ei vielä ole, eli lapsen oikeuksista tehdyn yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan lapsikaupasta ja lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta, kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan, ulkomaisten työntekijöiden ja heidän perheenjäsentensä suojelua koskevan kansainvälisen yleissopimuksen, yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sen valinnaisen pöytäkirjan, kansainvälisen yleissopimuksen kaikkien ihmisten suojelemisesta tahdonvastaiselta katoamiselta sekä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan.

H. Seuranta ja tiedon levittäminen

Seuranta

65. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio toteuttaa kaikki asianmukaiset toimenpiteet varmistaa näiden suositusten täysimittaisen täytäntöönpanon muun muassa toimittamalla ne valtion päämiehelle, korkeimmalle oikeudelle, eduskunnalle, asianomaisille ministeriöille ja kuntien viranomaisille asianmukaisia johtopäätöksiä ja jatkotoimia varten.

Tiedon levittäminen

66. Komitea suosittelee lisäksi, että sopimusvaltio levittää komitealle toimittamaansa neljäntä määräaikaisraporttia ja kirjallisia vastauksia sekä niihin liittyviä suosituksia (päätelmiä) laajalti maan kielillä, myös (mutta ei yksinomaan) Internetin välityksellä suurelle yleisölle, kansalaisjärjestöille, nuorisoryhmille, ammattilaisille ja lapsille synnyttääkseen keskustelua yleissopimuksesta ja lisätäkseen tietoisuutta sopimuksesta sekä sen täytäntöönpanosta ja seurannasta.

I. Seuraava raportti

67. Komitea kehottaa sopimusvaltiota toimittamaan seuraavat yhdistetyt viidennen ja kuudennen määräaikaisraporttinsa 19. heinäkuuta 2017 mennessä ja sisällyttämään siihen tiedot näiden päätelmien täytäntöönpanosta. Komitea kiinnittää sopimusvaltion huomiota 1. lokakuuta 2010 hyväksytyihin yhdenmukaistettuihin sopimuskohtaisiin raportointiohjeisiinsa (CRC/C/58/Rev.2) ja muistuttaa sopimusvaltiota siitä, että tulevien raporttien olisi vastattava ohjeita ja olla enintään 60 sivun laajuisia. Komitea kehottaa sopimusvaltiota toimittamaan raporttinsa ohjeiden mukaisesti. Jos sopimusvaltio toimittaa mainitun sivumäärän ylittävän raportin, sitä pyydetään tarkistamaan raporttinsa ja toimittamaan se uudelleen edellä mainittuja ohjeita noudattaen. Komitea muistuttaa sopimusvaltiota siitä, että jollei se pysty tarkistamaan raporttiaan ja toimittamaan sitä uudelleen, sopimusta hallinnoiva toimielin ei voi taata raportin käännettämistä sen tutkimista varten.

68. Lisäksi komitea kehottaa sopimusvaltiota päivittämään yleisraporttinsa vastaamaan niitä sitä koskevia vaatimuksia, jotka vahvistettiin ihmisoikeussopimusten toimielinten komiteoiden välisen kokouksen hyväksymissä yhdenmukaistetuissa raportointiohjeissa (HRI/MC/2006/3) kesäkuussa 2006. Lapsen oikeuksista tehdyn yleissopimuksen mukainen sopimusvaltion raportointivelvoite käsittää sopimuskohtaisen raportin ja yleisraportin.